

**Ю.І.СТАДНИЦЬКИЙ (ПОЛЬЩА, КЕЛЬЦЕ)
ЕКОЛОГІЧНИЙ ЧИННИК РОЗМІЩЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ**

Politechnika Świętokrzyska w Kielcach, 25-314 Kielce al. Tysiąclecia Państwa Polskiego 7

Причини, які слід враховувати, обґрунтовуючи (прогнозуючи) чи пояснюючи колишнє (існуюче) розміщення підприємств, називаються чинниками розміщення підприємств. Безсумнівно, одним з таких чинників є екологічний, тобто чинник, пов'язаний з якістю навколишнього природного середовища. Сторона "підприємство" (яке розміщене чи має розміститися) та сторона "місце" (яке зайняте чи має бути зайняте) характеризуються певним набором властивостей, частина яких є чинниками розміщення підприємств. Властивості сторони "підприємство", які стають чинниками розміщення, зумовлюють доцільність орієнтації при розташуванні на місця, які володіють якостями відповідності зазначеним властивостям. Таким чином, маємо, з одного боку, властивості сторони "підприємство", частину яких слід вважати чинниками розміщення. Від них залежить, які місця ми шукаємо для розміщення. З іншого боку, кожній властивості сторони "підприємство" відповідатиме властивість сторони "місце", яку також слід вважати чинником розміщення. Тому завжди, відповідаючи на питання "де?" чи на питання "чому тут?", ми повинні виявляти не окремі чинники розміщення, а їхні пари, які можна назвати "сіамськими".

Екологічний чинник розміщення підприємств має декілька складових:

1. Високі вимоги сторони "підприємство" до якості довкілля, що зумовлює пошук місць з властивістю "висока якість довкілля". У наш час, коли природа вичерпала свій асиміляційний потенціал, для продукування багатьох благ надзвичайно привабливим є місцевості з високою якістю довкілля. Забруднене довкілля перешкоджає розвитку багатьох видів продукування благ, зокрема, у сфері приладобудування, оптики, фармацевтики тощо. У світі ринок благ з елементами нанотехнологій досяг мільярдів доларів, а біологія й фармацевтика вважаються сьогодні найприбутковішими галузями бізнесу після нафтовидобутку. Такі види продукування благ змушені витратити значні кошти для створення в цехах штучного середовища підвищеної якості, але ефект цих заходів обмежений. Особливо чутливі до рівня якості довкілля такі галузі як туризм, сільське, лісове та рибне господарство. Дослідження, виконані в багатьох країнах, показали, що найважливішим чинником, який визначає рівень доходів індустрії туризму, є чистота довкілля. Унаслідок негативного впливу забруднень відчутно знижується урожайність і якість сільськогосподарських культур, зазнають значних збитків лісове та рибне господарства. Про зростаюче значення в сучасних умовах чинника чистоти довкілля свідчить і такий приклад. Компанія "Союз-Віктан" вирішила побудувати новий завод з випуску горілки і у зв'язку з цим здійснювала пошук підходящого місця його розташування. Однак компанія відійшла від класичної процедури вибору місця розташування горілочних заводів, яка передбачала орієнтацію на пункти споживання продукції, а як перспективні для розміщення оцінювала екологічно чисті райони України, де джерела води мають гарантовану якість. Подібно сьогодні діє і Nemiroff. Для будівництва нового заводу з виробництва горілки у Росії ведеться пошук оптимального місця, де б сполучалися наявність особливих, екологічно чистих природних ресурсів і можливість для забезпечення необхідної інфраструктури виробництва.

2. Високий рівень забруднення довкілля стороною "підприємство", що зумовлює пошук місць з невисокими вимогами держави до рівня якості довкілля. Саме під впливом цього чинника відбувається "експорт брудних виробництв" (металургії, хімії тощо) з високорозвинених країн (де екологічні вимоги є високими) до країн, що розвиваються (де екологічні вимоги є низькими).

3. Високий рівень забруднення довкілля стороною "підприємство" за умов вимоги екологічно сталого господарського розвитку (коли у регіоні при розміщенні нового підприємства забруднення довкілля повинно не зростати), що зумовлює пошук місць з порівняно низькими витратами на скорочення забруднення довкілля у рамках компенсаційної стратегії (коли нове підприємство змушене у розмірах, адекватних до забруднення довкілля ним, скорочувати вже існуюче у регіоні забруднення на інших підприємствах).